

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره

ساسانیان

تألیف و گردآوری

عباس قدیانی

تهران ۱۳۸۴

قدیانی، عباس، ۱۳۴۲ -

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره ساسانیان / تألیف و گردآوری عباس
قدیانی. - تهران: فرهنگ مکتوب، ۱۳۸۴.
[۳۶۰] ص. مصور، جدول.

ISBN 964 - 95966 - 3 - 1: ریال ۳۶۰۰۰

فهرستویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

کتابنامه: ص. [۳۵۹] - ۳۶۰؛ همچنین به صورت زیرنویس.

۱. ایران - تاریخ - ساسانیان، ۲۲۶ - ۶۵۱ ق. ۲. ایران - تمدن - پیش از
اسلام. ۳. ایران - اوضاع اجتماعی - پیش از اسلام. ۴. فرهنگ ایرانی - تاریخ.
الف. عنوان.

۹۵۵ / ۰۳

DSR ۴۰۵ / ۲۴

۴۰۸۴۲ - ۸۳

کتابخانه ملی ایران

انتشارات فرهنگ مکتوب

تهران - صندوق پستی ۳۴۳۳ - ۱۹۳۹۵

تاریخ، فرهنگ و تمدن ایران در دوره ساسانیان
تألیف و گردآوری عباس قدیانی

چاپ اول: ۱۳۸۴

تیراژ: ۱۵۰۰ نسخه

حروفچینی: گنجینه

لیتوگرافی: اسپادانا

چاپ: کامران

همه حقوق محفوظ است.

شابک ۱ - ۳ - ۹۵۹۶۶ - ۹۶۴ - 95966 - 3 - 1 ISBN 964

۳۶۰۰ تومان

فهرست

پیشگفتار	۱۱
فصل اول - جغرافیای تاریخی و پادشاهان ساسانی	۱۳
نگاهی به گذشته	۱۳
جغرافیای ایران در عصر ساسانی	۱۶
شاهان ساسانی	۱۷
قسمت دوم - نیمروز یا ولایت جنوبی:	۲۲
قسمت سوم - باختر یا شمال	۲۳
قسمت چهارم - خراسان یا ولایات شرقی ایران	۲۴
پادشاهان ساسانی	۲۷
اردشیر اول (اَرتَخشْتَر)	۲۸
شاپور اول (شاهپوهن)	۳۱
جنگ اول با روم	۳۱
جنگ دوم - اسارت والرین	۳۲
اقدامات شاپور در هنگام صلح	۳۴
هرمز اول (اَنوهرْمَزْد)	۳۵
بهرام اول (وَرَهْران)	۳۵
بهرام دوم	۳۶
بهرام سوم	۳۶
نرسی	۳۶
هرمز دوم	۳۸

۳۸	آذر نرسی
۳۹	شاپور دوم (شاه پوهن) بزرگ
۴۰	جنگ اول با روم
۴۱	جنگ دوم با روم (۳۵۹-۳۶۳ م)
۴۵	اردشیر دوم
۴۵	شاپور سوم
۴۶	بهرام چهارم
۴۷	یزدگرد اول
۴۷	بهرام پنجم
۴۹	جنگ با روم شرقی
۵۰	یزدگرد دوم (یزدکرت)
۵۱	هرمز سوم (اسوهزمزد)
۵۲	فیروز اول (پیروز)
۵۲	جنگ‌های هیاطله
۵۴	بلش (ولگاش)
۵۵	قباد اول (کواث)
۵۶	پیدایش مزدک، خلع قباد و بازگشت او به سلطنت
۵۶	جنگ با بیزانس
۵۷	جنگ دوم با بیزانس
۵۹	خسرو انوشیروان
۶۱	جنگ‌های ایران و روم
۶۳	جنگ با هپتال‌ها
۶۳	فتح یمن
۶۴	روابط انوشیروان با خاقان ترک
۶۴	آخرین جنگ انوشیروان با روم
۶۶	هرمز چهارم (اهوزمزد)
۶۷	خسرو دوم معروف به خسرو پرویز (خسراؤ اُپرویز)
۶۸	جنگ‌های خسرو پرویز با بیزانس

۷۰	جنگ‌های هِرَقْل
۷۱	محاصره قسطنطنیه
۷۲	جنگ دَسْتِکَزْد (در سال ۶۲۷ م.)
۷۲	خلع و قتل خسرو پرویز
۷۳	خصایل خسرو پرویز
۷۴	قباد دوم
۷۵	اردشیر سوم
۷۵	زمان هرج و مرج
۷۶	یزدگرد سوم (یزدکَرت)
۷۶	نتیجه
۷۸	پادشاهان محلی
۸۱	کیداریان (کوشانیان کوچک)
۸۱	کیداریان در باختر
۸۲	کوشانیان کوچک کابل
۸۲	هیاطله (یفتالیان)
۸۳	مهرپور و یزدگرد دوم
۸۴	یفتالیان در هند
۸۴	ترکان (توکیوها)
۸۶	ترکان در طخارستان
۸۶	تجزیه کشور ترکان به دست چینی‌ها
۸۸	حیره
۹۱	فصل دوم - تمدن و فرهنگ در دوره ساسانی
۹۷	شاه و دربار
۱۰۷	طبقات جامعه عهد ساسانی
۱۱۲	تشکیلات اداری
۱۱۳	خاندان‌های کشور
۱۱۸	فهرست مناصب و درجات

۱۴۹	سازمان‌های اداری و مالی
۱۵۱	سازمان مالی
۱۵۴	سپاه
۱۵۵	دادگستری
۱۵۸	کتب علمی
۱۶۰	روحانیان
۱۶۴	سپاه
۱۶۷	خانواده و دارایی
۱۷۲	حرفه و تجارت
۱۷۳	روابط ایران با دولت‌های خارجی
۱۷۵	جشن‌های ساسانیان
۱۷۷	نوروز در دوره ساسانی
۱۸۱	زبان
۱۸۴	ادبیات
۱۸۴	خط دوره ساسانی
۱۹۳	سالنامه‌ها
۱۹۴	تاریخ
۱۹۵	معماری و حجاری
۲۰۸	کتیبه‌های ساسانی
۲۱۰	نقاشی
۲۱۰	موسیقی
۲۱۱	زبان‌ها و خطوط ایران قدیم
۲۱۱	خطوط
۲۱۲	آتشگاه
۲۱۴	قصر شیرین
۲۱۵	ویرانه‌های شهر تاریخی کرخه
۲۱۶	سروستان
۲۱۷	گچ‌بری

۲۲۲	سکه‌های ساسانی.....
۲۲۴	مهرهای دوره ساسانی.....
۲۲۶	سفال سازی.....
۲۳۱	بافندگی.....
۲۴۷	فصل سوم - مذاهب و آئین‌های دوره ساسانی.....
۲۴۷	زرتشت.....
۲۵۸	زند و پازند.....
۲۵۹	زردشتیان امروز ایران.....
۲۵۹	اعتقادات زردشتیان امروز.....
۲۶۶	اوستا.....
۲۷۱	آیین زروان.....
۲۷۵	مُغان.....
۲۷۹	نصرانیت در ایران (عیسویان).....
۲۹۳	قتل عام.....
۲۹۵	قیام نسطوریوس.....
۳۰۰	دین مسیح.....
۳۰۵	میترا (مهر) و مسیحیت.....
۳۰۶	اندرزهای عیسی مسیح.....
۳۰۶	فرقه‌های مسیحیت.....
۳۰۷	اُرتدکس.....
۳۰۸	پروتستان.....
۳۰۹	مانویه.....
۳۱۰	مانی.....
۳۱۴	مانی و جهان.....
۳۱۶	ریشه آیین مانویت.....
۳۱۷	جامعه مانوی.....
۳۲۲	قیام مزدک.....

۳۲۵	 مزدک
۳۲۸	 رفع تهمت
۳۲۹	 فلسفه مزدک
۳۳۴	 میترائیسم و مهرپرستی، Mitrai
۳۳۹	 نماد غار در آیین میترائیسم
۳۴۰	 اصول و اساس در میترائیسم
۳۴۰	 مغان در میترائیسم
۳۴۱	 تبلیغ مهر
۳۴۱	 درجات هفتگانه مهرپرستی
۳۴۲	 آثار مهرپرستی
۳۴۴	 بوداگرایی
۳۴۷	 فصل چهارم - ورود اسلام به ایران
۳۴۹	 اسلام در ایران
۳۵۹	 منابع

پیشگفتار

ایران از آغاز تاریخ خود سرچشمه نیکی و قدرت، زیبایی و فضیلت بوده و با اینکه در طول تاریخ پرفراز و نشیب آن اقوام مختلفی بارها به این سرزمین حمله کرده و سعی نمودند آن را نابود کنند این سرزمین استوار پای برجا ماند و مشعل فروزان فرهنگ و تمدن خود را همچنان روشن نگاه داشت و تجلیات روح هنری خود را در هر زمان نمایان کرد، تاریخ ایران تاریخ با عظمت و درخشانی است که پس از ظهور اسلام و پذیرفتن دین اسلام توسط ایرانیان پا به دنیایی نورانی نهاد و تاریخ جدیدی آغاز گردید.

تاریخ تنها شرح جنگها و خونریزها نیست، بلکه آئین زندگی، کردارهای برجسته، اندیشه‌های بلند، آثار بجا مانده، میزان پرمایگی حیات فردی و گروهی و وجوه عوامل دوره‌های بلندی و پستی یک مردم و تاریخ واقعی آنهاست.

موبد موبدان آناهیتا، ساسان که در شهر استخر سکنی داشت یکی از افراد خاندانهای قدیمی پارس یعنی خاندان ساسان بود او که با رام بهشت دختر فرمانروای پارس ازدواج کرد حاصل این ازدواج فرزندی به نام بابک بود و پس از او اردشیر فرزند بابک سرانجام پس از غلبه بر اردوان پنجم سلسله اشکانیان را منقرض و سلسله ساسانیان را پدید آورد.

اردشیر بابکان سلسله ساسانیان را در سال ۲۲۴ میلادی بنیان نهاد و

این سلسله به مدت ۴۲۸ سال دوام یافت و سرانجام به سال ۶۵۲ میلادی توسط مسلمانان منقرض گردید.

مطالعهٔ اوضاع سیاسی و اجتماعی آن روز ایران نشان می‌دهد که آنچه عرب پس از نبرد «ذیقار» دربارهٔ این کشور می‌اندیشید دور از حقیقت نبوده است و مردم ایران در پایان دورهٔ ساسانی با وضعی دشوار روبرو بودند و می‌خواستند خود را از آن برهانند این مردم ایران بودند که دیگر نمی‌توانستند فشار بیشتری از ظلم را تحمل کنند و برای خود نجات‌دهنده‌ای را می‌طلبیدند و این نجات‌دهنده بانگ مسلمانی بود که نخست در متصرفات عربی ایران و سپس در مرزهای جنوب و غرب این کشور شنیده شد.

به هر حال باید متذکر گردید که در این کتاب تنها ذکر تاریخ سیاسی و اجتماعی نیست بلکه نگرشی هرچند کوتاه به فرهنگ، تمدن، مذهب و زندگی فرهنگ این دوره است که از منابع جدید و قدیم و کلیهٔ کتب در زمینه‌های مختلف تاریخ بهره گرفته شده است که نگارنده خود را مدیون و مرهون مطالعات اساتید متأخر و متقدم می‌داند که امید است مورد استفاده قرار گیرد.

عباس قدیانی